

Dr. Gidófalvi István (Kolozsvár): A munkáslakások kérdése Magyar- ország erdélyi részében.

Igen kényes helyzet elé állított engem a szerkesztő úr, amikor megkért, hogy a munkáslakások ügye körül az erdélyi részekben kifejtett tevékenységemről lelkiismeretes beszámolót adjak.

Nem csak a kérdés nagy horderejénél fogva kényes ez a kérés, hanem azért is, hogy ha valaki a saját munkálkodásáról ír, könnyen a hivalkodás látszatát kelti és mert szerelmes a munkájába s az ott elért eredménybe, egyéni motívumokkal igen fűszerezheti és ez csak az ügy rovására mehet.

Szerettem volna az ismertetést mással megírtni, de a szerkesztő úr határozottan kikötötte, hogy ez az ismertetés az én dolgozatom legyen.

Megkísérlem ridegen, szárazan előadni a dolgokat, de ha a hév elragad, a kritika pedig szigorú lesz másokkal szemben, ne méltóztassék azt szigorú bíráló szemüveggel nézni, hanem azzal a szeretettel, amely szeretettel én e munkámon több mint negyed százada csüngök.

Magyarországnak erdélyi részét úgy kell felfogni, mint Angolországnak Írországhoz való viszonyát. Az unió kimondása előtt, majdnem ez volt a viszony, az unió kimondása után látszat szerint nem, de tényleg megmaradt ez a helyzet.

Az erdélyrészi magyarság szűk völgyekben, tömören egymás mellett lakik, egymás ügyét-baját jobban megismeri és látja – ha látó szeme van – mint az anyaország lakosai.

A társadalmi osztályok között való válaszfalak nem olyan magasak, mint az anyaországban.

A különböző társadalmi osztályokban élő egyének a kerítéseken nem csak átlátnak, de a kerítés felett egymásnak jobbukat is nyújtják és iparkodnak a rászorultakon a lehetőség szerint segíteni.

Budapesten nőtem fel és amikor huszonhat éves koromban egy ha vasalji, nemzetiségi kis városkában királyi közjegyző lettem, a jóval több mint száz kilométer hosszú járásomban, amint hetenkint kétszer tanulmányutakat tettem, a nyomor és szegénység olyan óriási tömegét szemlélhettem, hogy igen sokszor fájó szívvel tértem haza. Éjszakákon át nem aludtam, ver-

gödtem, gondolkoztam, hogy mit lehetne ennek a szegény elcsigázott, a nyomortanyákon, egészségtelen kis házakban lakó, nem szellőztethető lakásokban élő, rossz szul táplálkozó népnek érdekében tenni.

Igy jutottak eszembe a rochdalei takácsok, Raiffeisen, Owen Róbert, Oppenheimer, Potter Beatrix, Schulze Delitzsch és a többiek.

Ezeknek műveit tanulmányoztam, az általuk kijelölt utón indultam és pedig nem eredménytelenül.

Tizenöt év alatt az erdélyi részekben négyszáz hitelszövetkezetet létesítettem, melynek több mint százötvenezer tagja van, Kolozsvárt ötöt és valamennyi a kis emberek javításának munkáját karolta fel nagy eredménnyel. Mintegy harminc millió korona tőkét forgatnak évenként s igen sok szegény embert juttattunk birtokhoz, házhoz.

Amikor Kolozsvárra jöttem át mint királyi közjegyző, a kolozsvári munkáslakások kérdését még veszedelmesebbnek, még nyomorúságosabbnak találtam, mint a többi vidéki városokban és kivált két részét a munkáslakásoknak, a Györgyfalvi-utcába nyíló síkatorokat s a Monostori két-víz-közben levőket. Nem nagyitok, ha azt mondom, hogy olyan utcákat találtam, ahol ha két ember egymással szembe jött, alig tudott kitérni.

Ezek a városrészek Kolozsvár járványfészkei. Innen indulnak ki diadalmas körútjokra a tuberkulózis, a difteria, a tífusz, a kanyaró és skarlát és oknélkül védjük a város többi részét, innen terjednek azok időközben el úgy, hogy sokszor a főorvosi hivatal már nem tudta, hogy mitévő legyen.

Hírlapi polémiákba bocsátkoztam; ha idegen látogatóim voltak, azoknak ezeket a nyomortanyákat bemutattam, a városi vezetőségét a veszedelmes bajra figyelmeztettem. Ezelőtt tíz esztendővel a kolozsvári munkáslakásokról röpiratot adtam ki. az öt hitelszövetkezettel és a református kollégium anyagi támogatásával keresztül vittem azt, hogy mintegy ezer kis ekzisztenciának szereztünk, építettünk munkásházákat.

A fennálló törvényekkel ellenkező taksás viszonyt mintegy kétszáz taksás háznál a Györgyfalvi síkatorokban megszüntettük.

Ennek az eredménynek az volt a titka, hogy a törlesztést nem kötöttük időhöz, sem valamely nagyobb összeg egyszerre való lefizetéséhez, hanem bármikor, tehát naponként is elfogadtunk húsz fillértől kezdve törlesztésül annyit, amennyit az illető megtakarítani tudott. Tíz-tizenkét év alatt ezek a háztulajdonosok kifizették tartozásaikat, mert nem sajnáltuk folytonosan figyelmeztetni, hogy ha addig, amíg fiatalok és munkabírók a házvétellel felmerült adósságaikat le nem törlesztik, öregségükben mégis lakás nélkül maradhatnak, ha adóssággal terhelten szűnnek meg munkálkodni.

Ezeknek a munkáknak az eredménye azonban csak egy csepp volt a tengerben. Sem 'a város, sem a jobb pénzintézetek, sem valamely más erősebb társadalmi tényezőt igénybe nem vettünk.